

A csal(ó)dás fenomenológiája Kürti László: *a csalásról*, Pesti Kalligram, 2017.

Kürti László *a csalásról* című verseskötetének címadásában provokáció rejtőzik. Ez a provokáció indítja el az őszinte költői beszédmód teljes kötetben végigáramló dinamizmusát. A csalás, a megtévesztés hajlama hozzátartozik az emberi természethez. A kötet cím jelentésbokrában „a kollektív tudatalatti” diszharmoniai is meghúzódnak. Mi ez? Menekülés a valóság elől? Az önazonosság változása? Nem más ez, mint az alanyban mozgó változástényezők vallomásos lírában megvalósuló folyamatos identifikációja.

Csupa kisbetűvel, *a csalásról* címmel, Kürti László verseskötete a testi és lelki vallomást ötvözi egybe. Erogén testfelszíneken, a vágy személyes erőterében a csalás kihívásként jelenik meg. A belső világ és a külső környezeti alkalmazkodás közötti különbségből fakadóan, a csalást a széthulló harmónia, a rossz közérzet is kiválthatja. A törésvonalak mentén, a kényszerneurózis körén belül is megjelenhet a csalás. A szeretethiány, a csalódás és elhagyás tátongó gödrei mélyek.

A csal(ó)dásnak rétegzettségei és dimenziói vannak a személyiségben. A csal(ó)dás belső szerkezetének fenomenológiai elemzését az egyéni vonások és az általános struktúrák elkülönítésével kezdhetjük. A csal(ó)dás műalkotást létrehozó szervező erőként, esztétikai szempontból is értelmezhető. Jellemző a különböző rétegek együttes, egyidejű, egymást átható kompozíciós szerepe. A megtévesztési hajlamból származó csalások, a „nemek harca” szintjén megjelenő csalások, az álcázásokkal (azaz a „kamufázsokkal”) megvalósított csalások és a mimikriszerű viselkedésben kifejeződő önvédelmi attitűdök képesek a műalkotás létrehozására.

A fikció, a versszöveg a valóság művészien ösztönös elkendőzésére és a tudatos elfedésre különösen alkalmas. Az érzelmet színlelő viselkedés költészeti konvenciói és lírai szerepjátékai ismertek. Gondolattérképet készíthetünk a csalás és csalódás irodalmi, filozófiai, etikai, szociálpszichológiai és mentálhigiéniai rétegeiről. A csal(ó)dás fenomenológiájának elemzése, a jelentésrétegek elkülönítése, a lírában tovább épülő gondolatmenetek jelzése és keresése az irodalomkritika feladata lehet. A hétköznapi élet szociál-

pszichológiájában a sérelmek, indulatok és vágyak esztétikai értékeket létrehozó benső dinamikája összefonódik az interperszonális kommunikáció feszültségpontjain új költészetet alapító költők nyilvánossághoz jutó műveivel. A hangulatingadozás, az állhatatlanság, a valódi én felszabadítása, valamint a traumák kibeszéléssel történő feloldása az irodalmi kommunikációban lehetséges. Ventiláció: a felgyülemlett „negatív” érzelmek levezetése. Ez – szerencsés esetben – erősen szókimondó költészetet teremthet. A szeretet-kommunikáció és ellenfogalmi itt egyszerre vannak jelen. Az emberi természethez hozzátartozó anomáliák és személyközi ingamozgások feszültsége öntudatosan tárul fel Kürti László *mint egy kobold* című versének harmadik strófájában: „de jobb, ha tudod, nem hagyott el senki, / és bárhogy is, sosem csalt át magán. / ki hű, magát az másban megteremti, / és nem sértett, kötődik, úgy vagány.”

Kürti *a csalásról* című versének utolsó négy sorában szinte pszichoanalízisbe átforduló drámai erővel jeleníti meg a traumatikus, meztelen igazságot: „tudtam, hogy igaza van, ezért soha nem ütöttem vissza, / de amikor már nem akarta többet a kézcsontjait törni / az arckoponyámon, úgy emlékszem, onnantól kezdtem el / más nővel csálni az anyámat.” Költői látélet születik, *a rézcsavar* című versben a valóságelemek kuszaságából valami mégis rávilágít az irodalom működési mechanizmusára. Két ars poetica-szerű versben ölt alakot az új költői valóságlátás (*falubolondja; magasles*).

Az egymással rokon vonásokat mutató kötetkompozíció mentén, egyes verseknél –átdolgozott és csi-szoltabb – szövegváltozatban átfedések találhatók a *Testi misék* és *a csalásról* című Kürti-kötetekben (*cimkézve; teleföntéma; erózió; drótszív; láthatatlan; atlantisz; születésnapjára; apajegyek; kockacukor a moka-cukor szövegváltozataként; apajegyek; cigányszerelem; pipacs; ahonnan csillár, égbolt; két pocsolya; szeretteidről csak érzéketesen; forró nyári jóslat; utolsó komp*). A kötet szerkesztés igényességének megnyilvánulása ez.

Az érzéki tapasztalatba ágyazódásból, a testi relációból, a hétköznapi életkörülményekbe zárt benső zaklatottságból elsöprő erővel szabadulnak ki Kürti László szavai a *maghasadás* című vers utolsó két versszakában: „így tetszel. ilyen viharosan, zokogón /

és elsodró indulatokkal. atomerőművek / munkálnak ilyenkor benned. // én, riadt reaktor, láncba fűzlek újra, / olcsó piaci nyakláncnak, csecsebecsének. / végül mégis engedek: maghasadok érted.” Intelmet, tapasztalati tanulságot közvetít a *hullócsillag* című vers utolsó hat sora: „fekete táj, fényes, csillagbeszűrődésekkel. ki ismeri fel / e tejutak megfolyásait, amikor csakis a kedvemért / alszik meg a szád, ha komolyan vágyasz valamire, / előbb legyél bátor megfutamodni, erősödj bele / a lelkiismeret görcseibe, aztán, mint szegények / kamráját, engedd kiürülni választott szívedet.”

Kommunikatív cselekvéseivel, beszédáramlásával a Kürti-féle költészet folyamatos megrázkódtatásokat válthat ki. A lírai személyesség lelki krátereibe is belélelhatunk. A költőt leginkább az éppen kitörő érzelmi lávafolyam költői műalkotást létrehozó energetikája érdekli. Vajon visszafordíthatatlanok-e ezek az érzelmi folyamatok? Felvillan-e a megbocsájtás? Többben említették már: Kürti *a csalásról* című kötetében arról beszél, amiről valójában nem lehet beszélni. Hiszen a csaláshoz „kollektív büntudat” tapad. A család ebben a kontextusban mindenki mindenkori családja. Kürti László érzékeltette, hogy szövegeinek kontextusát befolyásolja a kisvárosi életforma. Ahol él, mindent számon tartanak mindenkiről. Családja számára hiteles lehet ez a kötet? Kürti azt nyilatkozta: rá kellene írnia, hogy „ez csak duma”.

A mélyen vallomásos alanyi élethelyzetekre reflektáló líra nem könnyen befogadható. Első olvasásra meglepő. Mélyre hatol. Az irodalom a hétköznapi feszültség-hordozójává válik. A költészet áthelyeződik az interperszonális interakcióba? A szeretetkapcsolatok kölcsönösségének elvárásai horizontján megjelenik a könyörtelen élve boncolás. Ami belül zajlik, ami gondolatban rejtve marad, az itt felszínre tör és megmutatkozik. A nehezen elmondható dolgokról itt felpattan a zár. Az értékrelativizmus már nem is alkalmas kifejezés arra a hullámmozgást követő változásra, ami az alanyi költészetben, az érzések és impulzusok szintjén nyilvánul meg.

A versalkotó benső műveletnek zárt tere van. A versre a szubjektum egyedisége üti rá pecsétjét. Ezt a pe-

csetet a nyilvánosságra kerülés, a vers megjelenése töri fel. Kiszabadul a szó. A befogadó horizontján pedig a költő megnevezési bátorsága interaktivitást indíthat el. A szövegértés abban az esetben teljesebb lehet ki igazán, ha az olvasó rendelkezik az önreflexió kifinomult képességével. A normatív megítélés konvencionális keretén túl lehet lépni. Aki a versszövegek által tükrözött felületeket a maga számára megvizsgálja, az *a csalásról* című Kürti-kötetben lévő helyzetekkel rokonítható mindennapos csal(ód)ások értelmezéséhez juthat közel. A Kürti-kötet polifon etikai üzenettel rendelkezik. Megértése kettős kódolású. A megértésben való kooperálás és a megértés elutasítása is várható. A kötet versei mindkét viszonyulást magukhoz vonzzák.

Hány tükörcserépben látható viszont a látvány valamikori egésze? Szétszórt darabokból épül a csal(ód)ás utáni állapot újabb költői látványképződése. Tört részek hevernek a boncasztalon. Az alanyi költészet szövegei olvasás közben kiszabadulnak az egyes szám első személyű benső, zárt világából és a többes szám második személyűség mindünket érintő nyitott világába költöznek.

A Kürti-versek húsba vágóan nyílt közlések. Akár még a magánéletben is port kavaró hatást gyakorolhatnak az olvasóra. Kürti László kirakatba teszi portékáját. Azt mondja, és azt írja meg, amit gondol. Több vélemény övezi költészetét. Férfi szemléletű költészet? Újratervezés? A normák elmozdítása és a kalandvágyó sóvárgás csalásos felülkerekedése? Mi áll költészetének hátterében? A szenvedés. A véleményváltoztatással alátámasztott éretlen „önigazolási” műveletek egyike is lehet a csalás. A kudarc. Bizonytalanságot leplező folyamatos hódításban elmélyülő személyiségzavarként is értelmezik például a szerelmi megcsalást. A Kürti-kötet ismeretében hogyan adhatunk választ a kérdésre? A család körén belül, két egymást szerető ember között megjavítható-e az, ami a család során és következményeként elromlott?

Mi ez a költészet? Szünetes általi folyamatos tanulás. Akadályverseny.

Bogoly József Ágoston